

Adroddiad i Y Cyngor

Dyddiad y cyfarfod: 12 Hydref 2021

Aelod Arweiniol / Swyddog: Y Cyng. Brian Jones: Aelod Arweiniol Gwastraff,
Cludiant a'r Amgylchedd / Tony Ward: Pennaeth Priffyrdd a
Gwasanaethau Amgylcheddol

Awdur yr Adroddiad: Wayne Hope

Teitl Digwyddiad Llifogydd 9 Chwefror 2020– Adroddiad
Ymchwilio Llifogydd Adran 19

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

1.1. Ar 9 Chwefror 2020, cafwyd llifogydd helaeth ar draws Sir Ddinbych o ganlyniad i Storm Ciara. Ers hynny, mae swyddogion y Cyngor, yn ogystal â swyddogion o Gyfoeth Naturiol Cymru a Dŵr Cymru, wedi cynnal ymchwiliadau i'r llifogydd er mwyn deall y rhesymau dros pam ddigwyddodd y llifogydd, y tebygolrwydd ohono'n digwydd eto ac i asesu p'un a ellir rhoi'r mesurau ar waith i leihau llifogydd yn y dyfodol.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

2.1. Mae adran 19 Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor ymchwilio i unrhyw ddigwyddiadau mewn perthynas â llifogydd yn y sir a chyhoeddi adroddiad o ganfyddiadau'r ymchwiliad yn unol â hynny. Diben yr adroddiad hwn yw cyflwyno Adran 19 o'r adroddiad ymchwilio llifogydd a'i ganfyddiadau i Aelodau a cheisio eu barn a'u sylwadau.

2.2. Cyflwynwyd adroddiad oedd yn ymwneud ag Adroddiad Ymchwilio Llifogydd Adran 19 i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 1 Gorffennaf 2021. Yn ystod y cyfarfod hwnnw, penderfynwyd y Pwyllgor y dylid cyflwyno'r adroddiad ymchwilio llifogydd i'r Cyngor a bod yr argymhelliad a welir isod yn 3.2 yn cael ei gynnwys yn yr adroddiad hwn.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1. Bod Aelodau yn ystyried yr adroddiad ymchwilio llifogydd ac yn rhoi eu barn a'u sylwadau.

- 3.2. Bod y Cyngor yn ceisio sicrwydd gan Gyfoeth Naturiol Cymru y bydd yr argymhellion a nodwyd yn adroddiadau archwiliadau llifogydd Cyfoeth Naturiol Cymru'n cael eu cyflawni.

4. Manylion yr Adroddiad

Yn ôl Cyfoeth Naturiol Cymru, "Chwefror 2020 oedd un o'r gwlypaf yn y cofnodion ar gyfer rhannau o Ogledd a Chanolbarth Cymru. Bu cyfres o stormydd gan gynnwys Ciara, Dennis a Jorge, ynghyd â glaw trwm dros benwythnos 22 Chwefror, gan arwain at fesuryddion glaw yn cofnodi dros 200% o'u Cyfartaledd Hir Dymor ar gyfer mis Chwefror. Cofnododd sawl mesurydd glaw dros 350% o'u Cyfartaledd Hirdymor, gyda'r Bala yn cofnodi 407% o'i Gyfartaledd Hirdymor (dyfyniad o "Ddadansoddiad ar ôl digwyddiad llifogydd Gogledd a Chanolbarth Cymru Chwefror 2020" - Cyfoeth Naturiol Cymru, gweler Atodiad (A) yr adroddiad archwilio llifogydd trosfwaol). Mae'n rhaid ystyried y llifogydd a effeithiodd ar gymunedau Sir Ddinbych ar 9 Chwefror yn y cyd-destun hwn.

- 4.1. Mae gan Gyngor Sir Ddinbych, fel Awdurdod Llifogydd Lleol Arweiniol, ddyletswydd o dan Adran 19 o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr i archwilio llifogydd yn ei ardal. Mae'r Ddeddf yn nodi:

- (1) Wrth ddod yn ymwybodol o lifogydd yn ei ardal, mae'n rhaid i awdurdod llifogydd lleol arweiniol, i'r graddau a bennir yn briodol ganddo, archwilio -
 - (a) pa awdurdodau rheoli risg sydd â swyddogaethau rheoli risg llifogydd perthnasol, a
 - (b) a yw pob un o'r awdurdodau rheoli risg hynny wedi arfer, neu'n cynnig arfer, y swyddogaethau hynny mewn ymateb i'r llifogydd
- (2) Lle bo awdurdod yn cynnal archwiliad dan isadran (1) mae'n rhaid:
 - (a) cyhoeddi canlyniadau'r archwiliad, a
 - (b) hysbysu unrhyw awdurdodau rheoli risg perthnasol.

- 4.2. Diben adroddiad yr archwiliad yw mynd i'r afael â'r cwestiynau allweddol canlynol:

- Pam ddigwyddodd y llifogydd?
- Pa mor debygol y bydd llifogydd o'r raddfa honno yn digwydd eto?
- Pa welliannau sydd eu hangen i sicrhau bod risg llifogydd y Sir yn cael ei reoli'n briodol yn y dyfodol?

- 4.3. Prif ffynonellau llifogydd mis Chwefror 2020 oedd Afon Elwy, Afon Ceidiog, Afon Ystrad ac Afon Clwyd. Mae'r rhain yn cael eu dosbarthu fel prif afonydd a chyfrifoldeb Cyfoeth Naturiol Cymru, fel yr awdurdod rheoli risg gyda swyddogaethau rheoli risg llifogydd mewn perthynas â phrif afonydd, yw archwiliad manwl lleoliad pob llifogydd. Roedd pedwar lleoliad gwahanol wedi'u

heffeithio gan lifogydd o brif afonydd. Roedd y rhain yn amrywio o gymunedau mawr, fel Llanelwy a Llandrillo, i eiddo unigol pellennig.

- 4.4. Mae adroddiad archwilio llifogydd trosfwaol y Cyngor yn Atodiad 1 yr adroddiad hwn. Mae archwiliad y llifogydd ym mhob prif afon wedi'u cynnwys fel atodiadau i'r adroddiad trosfwaol, gan eithrio Llanynys, nad oedd yn destun archwiliad llifogydd ar wahân, ond yn fater trafodaethau parhaus rhwng y Cyngor, Cyfoeth Naturiol Cymru, a phreswylwyr yr effeithiwyd arnynt gan lifogydd yn y lleoliad hwn.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

- 5.1. Un o flaenoriaethau corfforaethol y Cyngor ar gyfer 2017-2022 yw darparu amgylchedd deniadol sydd wedi'i amddiffyn, gan gefnogi lles a ffyniant economaidd. Un o'r mesurau a nodir yn y Cynllun Corfforaethol i alluogi hyn yw lleihau nifer y tai sydd mewn perygl o lifogydd yn Sir Ddinbych. Mae'r adroddiad ymchwilio llifogydd wedi amlygu cyfleoedd i helpu i gyflawni'r mesur hwn, gyda rhai ohonynt yn cynnwys gweithio'n agos gyda Chyfoeth Naturiol Cymru a Dŵr Cymru.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

- 6.1. Mae costau cynnal gwaith archwilio llifogydd y Cyngor yn cael eu diwallu drwy'r cyllidebau refeniw presennol.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

- 7.1. Nid yw'r adroddiad hwn yn cyfeirio at brosiect penodol, felly ni chynhaliwyd Asesiad o Effaith ar Les. Ond, pe bai'r Cyngor yn cyflwyno unrhyw gynigion yn y dyfodol i gynnal cynllun neu brosiect o ganlyniad i'r adroddiad archwilio llifogydd, bydd Asesiad o Effaith ar Les yn cael ei gyflawni.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

- 8.1. Mae'r ymchwiliad i'r llifogydd wedi cynnwys trafodaethau, cyfarfodydd a chyfnewid gohebiaethau gyda Chynghorwyr Sir ac aelodau o'r cymunedau a oedd wedi dioddef llifogydd. Cynhaliwyd nifer o gyfarfodydd gyda swyddogion Cyfoeth Naturiol Cymru a Dŵr Cymru.
- 8.2. Ystyriodd y Pwyllgor Craffu Cymunedau adroddiad ymchwilio llifogydd Adran 19 yn ystod ei gyfarfod ar 1 Gorffennaf 2021.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1. Fel y nodwyd yn Adran 6 mae costau cynnal gwaith archwilio llifogydd y Cyngor yn cael eu diwallu drwy'r cyllidebau refeniw presennol. Bydd unrhyw waith ychwanegol yn destun gweithdrefnau cymeradwyo arferol y cyngor os bydd angen.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

10.1. Mae gan y Cyngor gyfrifoldeb i ymchwilio i ddigwyddiadau o lifogydd yn y sir a dyletswydd oblygedig dan y Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr i wella ei ddealltwriaeth o berygl llifogydd. Os yw'r Cyngor yn methu â gwneud hyn, gall wneud niwed i'w enw da a bydd y cymunedau sydd wedi dioddef llifogydd yn parhau i fod mewn perygl.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

11.1. Mae gan y Cyngor bwerau mewn perthynas â pherygl llifogydd a materion sy'n ymwneud â draenio dan y Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr (2010) a'r Ddeddf Draenio Tir (1991).

11.2. Mae bwerau'r Pwyllgor o ran datblygu ac adolygu polisi a chraffu ar berfformiad y Cyngor a chyrrff cyhoeddus eraill, wedi'u hamlinellu yn Adran 21 Deddf Llywodraeth Leol 2000 ac Adran 7.4 o Gyfansoddiad y Cyngor.